

УДК 339.9

Ризики українських ІТ-компаній в умовах нестабільної економіки

Майор Р.В.,

аспірант,

ПВНЗ “Європейський університет”, м. Львів

Анотація: Розглянуто ризики вітчизняних ІТ-компаній в умовах нестабільної економіки. Досліджено розвиток вітчизняних ІТ-компаній в умовах нестабільності та воєнних конфліктів. Проведено аналіз ризиків, з якими стикаються українські ІТ-компанії в сучасних умовах.

Ключові слова: ризик; кібербезпека; фінансові ризики ІТ-компанії; кадровий потенціал.

У ХХІ столітті інформаційні технології (ІТ) визначають ключову роль у глобальному економічному та соціальному розвитку будь-якої країни світу. Сьогодні Україна є важливим гравцем на світовому ІТ-ринку. Вона стикається із такими завданнями як: забезпечення сталого функціонування ІТ-компаній в умовах нестабільності та військових конфліктів. Ключові аспекти цієї проблематики - ризики, які ІТ-компанії в Україні зазнали в умовах воєнного стану.

Дослідженню ризиків вітчизняних ІТ-компаній присвячені праці Ю. Грицюка, І. Нечаєвої та О. Лаговської. Проведені дослідження в галузі українських ІТ-компаній виділяють наступні ключові тенденції та ризики: вплив геополітичних подій, інформаційні технології, обмеження в міжнародних торговельних операціях, втрата іноземних інвестицій, кадрові виклики тощо.

Останні дослідження свідчать, що у 2023 році в українській ІТ-галузі вперше за роки незалежності спостерігається падіння обсягів наданих послуг, хоча до війни її називали одним із головних драйверів української економіки. Експортні доходи від цієї галузі були цілком порівнянні із доходами від традиційних лідерів - аграрного сектору та металургії, а високі зарплати в ІТ приваблювали не лише людей із профільною технічною освітою, але й так званих "світчерів" - тих, хто наважився змінити свій фах і стати айтівцем.

Після початку війни були очікування, що мобільність, гнучкість, незалежність від громіздких основних фондів та звиклість до віддаленої роботи дозволять ІТ зберегти свій потенціал і надалі приносити Україні мільярди доларів. Однак за два роки війни ІТ працівники так і не отримали підтримки від влади, а песимістичні прогнози стали реальністю. В цілому українська ІТ-галузь дає країні близько 5% ВВП, а один ІТ працівник, який працює, створює та зберігає майже три робочі місця в економіці.

Головним викликом для ІТ-фахівців стала релокація через війну. З них 64% були змушені переїхати, але 24% вже повернулися на свої старі місця

проживання. Із зростанням ролі віддаленої роботи, 71,5% компаній відзначили, що більше 75% їхніх працівників працюють віддалено.

Весь час – включно із першим воєнним 2022р. ІТ-галузь лише зростала, а з нею зростали і доходи, переважно експортні. Але у 2023 році, за даними НБУ, обсяги експорту ІТ-послуг скоротилися до 6,7 млрд доларів. Це на понад 600 млн доларів менше ніж за 2022 рік. Втім, частка ІТ в експорті послуг все ще перевищує 40%, а у загальному експорті дає понад десяту частину. За дослідженням Львівського ІТ-кластеру, кількість працівників та компаній в українській ІТ-галузі у 2023 навіть зросла.

Опитування аналітичного порталу DOU дають трохи інші цифри, але підтверджують тенденцію до зменшення зарплат та робочих місць в ІТ-галузі.

У листопаді 2023 у DOU з'ясувалося, що за рік чверть ІТ працівників звільнили або не продовжили контракт. Ще 16% фахівців пішли з роботи чи проєкту за власною ініціативою, а 8% відправляли "на бенч", тобто в резерв чи в неоплачувану відпустку. При цьому під скорочення потрапили як досвідчені ІТ працівники, так і ті, хто лише недавно почав працювати в індустрії. І це зниження стосується фахівців майже всіх рівнів, хоча найбільше падіння, у зарплатах фахівців рівня Senior. Єдина категорія спеціалістів поза цим трендом - це розробники з великим досвідом та нішеві експерти. Медіани їхніх зарплат залишаються високими і в окремих випадках навіть зростають.

Те, що спостерігається у галузі із зарплатами та зайнятістю, безпосередньо залежить від того, що відбувається із клієнтами та замовниками. За даними IT Research Ukraine, кожні три із п'яти компаній мають досвід розірвання контрактів через війну. Приблизно така ж частка компаній має працівників, переведених в резерв, а попит на працівників в ІТ скоротився.

Таким чином, ми можемо виділити наступні ризики вітчизняних ІТ-компаній.

1. *Політичні та геополітичні ризики:* зміни в урядовій політиці; обмеження експорту-імпорту; негативний вплив на ринкові можливості; негативний вплив на репутацію ІТ-компаній.

2. *Кібербезпека та інформаційна війна:* збільшення кількості кібератак; розширення спектру загроз; втрати конфіденційної інформації; поширення дезінформації; безперервність бізнесу та реагування на інциденти.

3. *Економічні ризики та фінансова нестабільність:* зменшення попиту на ІТ-послуги; збільшення витрат на кіберзахист; вплив на курс національної валюти та інфляцію; зниження рівня інвестицій та підвищення кредитного ризику; фінансова вразливість малих та середніх підприємств.

Аналіз фінансових ризиків та економічної нестабільності свідчить, що ІТ-компанії можуть адаптувати свої стратегії, управління ресурсами та фінансове планування для забезпечення стійкості в умовах економічних викликів війни.

4. *Зміни в міжнародних відносинах та співпраці*: обмеження міжнародних партнерств; скасування торгових угод та угод про співпрацю; зміна міжнародної репутації країни; погіршення доступу до міжнародних ресурсів.

5. *Втрати кадрів та відсутність фахівців*: масовий відтік кваліфікованих кадрів; втрати досвіду та експертизи; конкуренція за таланти та збільшення витрат на зарплати; співпраця з освітніми установами та розвиток ІТ-галузі; гнучкість та адаптивність компаній.

Окрім цього, порівняння ризиків для українських та міжнародних ІТ-компаній в умовах війни вимагає аналізу їхнього географічного положення, розміру, ринкової диверсифікації та інших факторів.

Таким чином, сучасні умови вимагають від ІТ-компаній переглянути свої бізнес-стратегії, зокрема - перегляд ринкових стратегій, зміни в інвестиційних планах, акцент на забезпечення стійкості та гнучкості в умовах нестабільності.

Отже, загальною тенденцією в сучасних умовах є необхідність адаптації ІТ-компаній до нових умов та розробка стратегій, що враховують ризики та їх можливості. Тоді ІТ-компанії, які будуть готові до викликів, зможуть ефективно керувати ризиками та забезпечити сталість своєї діяльності в умовах нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Державна податкова служба. Надходження податків і зборів. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennyarodatkiv-i-zboriv--obovyaz/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv/> (дата звернення: 08.10.2023).
2. Довгань Л. Є., Малик І. П. Тенденції та проблеми розвитку сфери інформаційних технологій в Україні: кадрові аспекти. *Економічний Вісник НТУ «КПІ»*. 2017. № 14. С. 437-443.
3. Львівський ІТ-кластер. Дослідження ІТ ринку в 2022 році. URL: <https://itcluster.lviv.ua/projects/it-research/> (дата звернення: 06.10.2023).
4. Назаренко І. Л., Ткаченко Ю. В. Стан і перспективи розвитку ІТ сфери в Україні в період війни. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 81-82. С. 59-67.
5. Національний Банк України. Статистика зовнішнього сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#1> (дата звернення: 06.10.2023).

Annotation: The risks of domestic IT companies in an unstable economy are considered. The development of domestic IT companies in conditions of instability and military conflicts is studied. An analysis of the risks faced by Ukrainian IT companies in modern conditions is conducted.

Keywords: risk; cybersecurity; financial risks of IT companies; human resources.

Науковий керівник:

Виклюк М.І.

канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри економіки
та підприємництва,

ПВНЗ “Європейський університет”, м. Львів